

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1942 kl. 4 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner angående viss ändring
i lagen om kommission, handelsagentur och handels-
resande.*

Första lagutskottet har till behandling förehåft de till lagutskott hänvisade motionerna nr 44 i första kammaren av herr Björnsson och nr 75 i andra kammaren av herr Jonsson i Eskilstuna. I motionerna, vilka äro likalydande, hemställas, att riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen den 18 april 1914 om kommission, handelsagentur och handelsresande skall ändras på sätt i motionen föreslagits.

Den ifrågasatta ändringen har i motionen angivits sålunda, att till 83 och 91 §§ nämnda lag skall göras ett tillägg av ungefär följande innehåll:

»Tecknas köpareanbud å slutsedelsblanketter som tillhandahållits av huvudmannen och som upptaga dennes namn, skall, om köparen icke är köpman, utan hinder av vad sålunda stadgas, betalningen som erlagts till agenten (handelsresanden) för sålda varor gälla gentemot huvudmannen.»

I fråga om de skäl som legat till grund för motionärernas förslag får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Lagen den 18 april 1914 om kommission, handelsagentur och handelsresande — i det följande benämnd kommissionslagen — reglerar vissa olika typer av merkantila mellanhänder vid varuomsättningen. Lagens 2 kap. handlar sålunda om kommissionärer, med vilka enligt 4 § förstås personer vilka åtagit sig uppdrag att för annans räkning men i eget namn sälja eller köpa lös egendom. 3 kap. i lagen avser handelsagenter samt 4 kap. handelsresande och platsförsäljare.

Handelsagent är enligt 65 § den, som åtagit sig uppdrag att för annans (huvudmannens) räkning verka för avsättning av varor genom att upptaga köpeanbud (order) till huvudmannen eller att i dennes namn sluta försäljningsavtal, och som icke är anställd i huvudmannens tjänst utan driver verksamheten såsom självständig yrkesidkare med eget kontor eller annan egen lokal för sin rörelse, dit meddelanden angående denna kunna sändas.

Med handelsresande förstås enligt 85 § den, som åtagit sig uppdrag att för en köpmans räkning resa från ort till annan och därvid, genom upptagande av köpeanbud (order) till huvudmannen eller slutande av försälj-

ningsavtal i dennes namn, verka för avsättning av varor som icke medföras å resan. Enligt 93 § skola lagens bestämmelser om handelsresande i allo äga motsvarande tillämpning å platsförsäljare, vilka skilja sig från handelsresande därutinnan, att platsförsäljaren icke skall resa från ort till annan utan ha sin verksamhet inom den ort där huvudmannen driver sin rörelse.

I fråga om förhållandet mellan en handelsagent och tredje man gälla bland annat följande bestämmelser:

Handelsagent äger icke, ändå att han varaktigt företräder sin huvudman, utan huvudmannens bemyndigande sluta för denna bindande försäljningsavtal (77 §).

Utan huvudmannens bemyndigande äger handelsagent vidare icke, ändå att han kan sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal, uppbära betalning för sålda varor eller efter försäljningen medgiva anstånd med betalningen, nedsättning i priset eller annan ändring i avtalet (83 § första stycket).

Har huvudmannen genom underrättelse från agenten eller köparen fått kännedom om att agenten uppburit betalning för varor, som blivit försålda genom hans medverkan eller under sådana omständigheter, att agenten ändock är berättigad till provision, åligger det huvudmannen, där han förmenar, att agenten ej var berättigad att uppbära betalningen, och han därför icke vill godkänna densamma, att utan oskäligt uppehåll giva köparen meddelande därom. Underlåter huvudmannen det, skall så anses som hade han godkänt betalningen (83 § andra stycket).

Beträffande handelsresande och platsförsäljare gälla i fråga om förhållandet till tredje man följande bestämmelser:

Handelsresande äger icke utan huvudmannens bemyndigande sluta för denne bindande försäljningsavtal. Är den resande av sin huvudman försedd med slutsedelsblanketter, vilka innehålla huvudmannens namn och på grund av sin avfattning må antagas vara avsedda att, sedan de av den resande ifyllts, tjäna till bevis om allt avtal slutits för huvudmannens räkning, skall försäljningsavtal, som den resande med ifyllande av sådan blankett ingår, vara lika bindande för huvudmannen, som om denne hade uttryckligen bemyndigat den resande att sluta avtalet (88 §).

I 91 § givas beträffande handelsresandes rätt att upptaga betalning motsvarande regler som de ovan angivna i 83 § för handelsagent lämnade.

1914 års kommissionslag grundades å ett förslag som den 31 december 1912 avgivits av en för utarbetande av lagförslag inom obligationsrättens område tillsatt *kommitté*. Förslaget hade tillkommit genom samarbete med danska och norska kommittéer.

Även i Danmark och Norge har sedermera lagstiftning kommit till stånd rörande kommission, handelsagentur och handelsresande; i Danmark genom lag den 8 maj 1917 och i Norge genom lag den 30 juni 1916. De i dessa länder utfärdade lagarna överensstämman i väsentliga delar med varandra och med den svenska lagen i ämnet. Beträffande handelsresandes rätt att med

för huvudmannen bindande verkan sluta försäljningsavtal samt upptaga betalning föreligga emellertid vissa skiljaktigheter mellan de olika ländernas lagtexter såsom framgår av följande uppställning:

(Svensk text:)

88 §.

Handelsresande äge icke utan huvudmannens bemyndigande sluta för denne bindande försäljningsavtal.

Är den resande av sin huvudman försedd med slutsedelsblanketter, vilka innehålla huvudmannens namn och på grund av sin avfattning må antagas vara avsedda att, sedan de av den resande ifyllts, tjäna till bevis om att avtal slutits för huvudmannens räkning, vare försäljningsavtal, som den resande med ifyllande av sådan blankett ingår, lika bindande för huvudmannen, som om denne hade uttryckligen bemyndigat den resande att sluta avtalet.

91 §.

Utan huvudmannens bemyndigande äge handelsresande icke, ändå att han kan sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal, uppbara betalning för sålda varor eller efter försäljningen medgiva an-

(Dansk text:)

§ 88.

Den Handelsrejsende kan ikke uden Handelshusets Bemyndigelse afslutte bindende Salg for dette.

Er den Handelsrejsende af Handelshuset forsynet med Slutseddelsblanketter, der indeholder Handelshusets Navn og efter deres Affattelse maa antages, naar de er udfyldte af den Rejsende, at skulle tjene som Bevis for, at Salg er afsluttet, er en Aftale, som den Rejsende under Udfyldelse af en saadan Blanket indgaar, lige saa bindende for Handelshuset, som om dette udtrykkeligt havde bemyndiget den Rejsende til at afslutte Aftalen.

§ 91.

Den Handelsrejsende kan ikke, selv om han kan afslutte Salg, som binder Handelshuset, uden Bemyndigelse af dette modtage Betaling for solgte Varer eller efter Salget give Henstand med Betalingen

(Norsk text:)

§ 88.

Den faste reisende¹ kan binde sin hovedmand ved salg.

Andre reisende kan ikke slutte bindende salg uten at ha fuldmagt til det fra hovedmanden. Har hovedmanden forsynt den reisende med slutseddelblanketter, som bærer hovedmandens navn og efter sit indhold maa antages at være bestemt til i utfylt stand at tjene som bevis for, at salg er sluttet for hovedmandens regning, ansees salg, som sluttes av den reisende under utfyldelse av en saadan blanket, som skedd i henhold til fuldmagt.

§ 91.

En handelsreisende kan ikke uten fuldmagt fra hovedmanden motta betaling for solgte varer eller efter salget gi henstand eller avslag i prisen eller vedta anden forandring i avtalen. Den faste reisende kan

¹ Med fast resande förstås i den norska lagen en handelsresande som är anställd i huvudmannens tjänst.

(Svensk text:)

stånd med betalningen, nedsättning i priset eller annan ändring i avtalet.

(Dansk text:)

eller Afslag i Prisen eller foretage anden Ændring i Aftalen.

(Norsk text:)

dog under sine forretningsreiser motta betaling, naar han opholder sig paa kundens plads eller paa et andet sted, hvor kunden søker ham, medmindre hovedmanden i slutsedlen eller ved forhaandsmeddelelse til kunderna har betinget sig anden betalingsmaate.

Har huvudmannen genom underrättelse från sin resande eller från köparen fått kännedom om att den resande uppburit betalning för varor, som blivit försålda genom hans medverkan eller under sådana omständigheter, att 70 § äger tillämpning, åligger det huvudmannen, där han förmenar, att den resande ej var berättigad att uppbära betalningen, och han därför icke vill godkänna densamma, att utan oskäligt uppehåll giva köparen meddelande därom. Underlåter huvudmannen det, vare så ansett som hade han godkänt betalningen.

Har Handelshuset gennem Underretning fra den Rejsende eller Køberen faaet Kundskab om, at den Rejsende uberettiget har modtaget Betaling for Varer, som er solgte ved hans Medvirken eller under saadanne Omstændigheder, at § 70 kommer til Anvendelse, skal Handelshuset, hvis det ikke vil godkende Betalingen, uden ugrundet Ophold give Køberen Meddelelse derom. Undlader Handelshuset dette, anses Betalingen for godkendt. Køberen er i saa Fald berettiget til ogsaa fremtidigt at erlægge Betaling til den Rejsende for saadanne Køb, indtil han modtager Underretning fra Handelshuset om, at Betaling ikke maa ske til den Rejsende.

Er hovedmanden ved underretning fra den reisende eller kunden blit vidende om, at den reisende uberettiget har mottat betaling for varer, som er solgt ved hans medvirkning eller under saadanne forhold, at § 70 kommer til anvendelse, og vil han ikke godta betalingen, maa han uten ugrundet ophold gi meddelelse om det til kunden. Ellers ansees han for at ha godtat betalingen.

I fråga om *motiveringen* till de ovan berörda stadgandena i kommissionslagen må ur den svenska kommitténs betänkande återgivas följande.

Vid 83 §, som behandlar frågan om handelsagents rätt att uppbära betalning, anförde kommittén bland annat:

En agent har i allmänhet icke något att skaffa med verkställigheten av de avtal, som av honom förmedlats eller slutits; varan levereras omedelbart från huvudmanen till köparen, och fakturan utfärdas av huvudmannen. Det är visserligen brukligt, att fakturan går genom agenten — på det att denne må kunna kontrollera storleken av sin provisionsfordran i anledning av affären — men köparen äger icke därför erlägga betalning till agenten. Inom affärsvärlden råder ingen tvekan därom, att en agent i denna sin egenskap icke äger uppbära betalning för varor, som blivit genom hans medverkan försålda. Detta gäller ej blott om mera tillfälliga agenter utan även om sådana, som å köparens ort varaktigt representera sin huvudman. Även om agenten får från sin huvudman mottaga s. k. fasta offerter eller eljest har bemyndigande att sluta avtal för dennes räkning, anses han icke berättigad att uppbära likvid för varor, som han i kraft av sådant bemyndigande försålt. Åt denna grundsats giver förslaget uttryck i första stycket av förevarande paragraf, varest tillika uttalas, att agenten ej heller utan därtill av huvudmannen givet bemyndigande äger, efter det försäljning skett, bevilja köparen kredit eller rabatt eller medgiva annan ändring i det ingångna avtalet. Ett bemyndigande att sluta avtal för huvudmannens räkning medför icke rätt att efter avtalets ingående överenskomma med köparen om modifikationier i detsamma. Huruvida en agent, som har fullmakt eller annat bemyndigande att sluta försäljningsavtal, vid försäljningen äger bevilja kredit eller rabatt, beror på beskaffenheten av hans bemyndigande och vad som är brukligt vid försäljningar inom den bransch, varom fråga är.

Har agenten fått särskild inkassofullmakt från huvudmannen, kan naturligtvis köparen utan risk erlägga betalning till honom. Att huvudmannen givit sitt bemyndigande i denna form, är emellertid icke nödvändigt; betalning till agenten kan åberopas emot huvudmannen, så snart köparen styrker, att omständigheterna äro sådana, att huvudmannen får anses hava tillåtit agenten att uppbära betalning för hans räkning. Detta kan vara fallet, även om huvudmannen icke givit den ifrågavarande köparen något särskilt meddelande, att betalning får erläggas till agenten. Om t. ex. en agent förut fått gång efter annan opåtalat uppbära likvid för sålda varor, är det en tolkningsfråga, som måste besvaras efter omständigheterna i varje särskilt fall, huruvida däri kan anses ligga bemyndigande från huvudmannen att jämväl för framtiden uppbära betalning. Att i lag meddela närmare bestämmelser angående de förutsättningar, under vilka ett sådant bemyndigande skall anses föreligga, låter sig svårigen göra.

Däremot har man ansett sig kunna och böra till skydd för köparen i förslaget upptaga en bestämmelse angående reklamationsskyldighet för huvudmannen, när han genom meddelande från köparen själv eller från agenten får vetskap om att denne uppburit betalning å hans vägnar. Huvudmannen är då enligt andra stycket av förevarande paragraf pliktig att, om han icke vill godkänna betalningen såsom vore den gjord till honom själv, giva köparen meddelande därom utan oskäligt uppehåll efter det han på nyssnämnda sätt fått kunskap om densamma. Av denna bestämmelse blir en följd, att huvudmannen, om hans krav av köparen mötes med den invändningen, att betalning erlagts till agenten, icke får slå sig till ro och sedermera, därest agenten icke kan redovisa beloppet, ånyo kräva köparen utan måste omedelbart erinra denne om agentens bristande behörighet att uppbära betalning. Härigenom vinnes alltid den fördel, att köparen icke behöver betala en gång till, när han på grund av huvudmannens tystnad haft anledning att anse affä-

ren avvecklad, och att han kan bli i tillfälle att, medan tid är, återkalla beloppet av agenten eller förmå denne att redovisa detsamma till huvudmannen.

Beträffande 88 §, vari givas bestämmelser under vilka förutsättningar handelsresande äger sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal, anförde kommittén följande:

Såsom av 85 § framgår, har en handelsresande till uppgift antingen att upptaga order för sin huvudmans räkning eller att i dennes namn sluta försäljningsavtal. Det vore utan tvivel önskvärt, att huvudmannen försåge den resande med uttrycklig fullmakt att sluta avtal å hans vägnar, när han vill anförtro honom denna befogenhet. Detta sker emellertid ingalunda alltid eller ens i regel. Härav blir en följd, att de personer, med vilka den resande sluter avtal, faktiskt ofta måste förlita sig på hans muntliga uppgift, att han är därtill bemyndigad. Och även när den resande innehar särskild avslutningsfullmakt, blir dennas tillvaro och innehåll ofta obekant för kunderna, enär dessa draga sig för att begära att få se fullmakten, av farhåga för att en dylik begäran av den resande skulle uppfattas såsom ett bevis på misstroende mot honom. Ett sådant sakernas tillstånd medför allvarliga vådor för rättssäkerheten. Det ligger i öppen dag, huru viktigt det för den, som slutit avtal med en handelsresande, måste vara att veta, om det sålunda ingångna avtalet är bindande för huvudmannen eller icke.

En viktig uppgift för den nya lagstiftningen är därför ovedersägligen att giva närmare regler angående förutsättningarna för att en handelsresande skall anses behörig att med bindande verkan för huvudmannen sluta försäljningsavtal. I detta avseende har överensstämmelse mellan de tre förslagen tyvärr icke kunnat uppnås. Enligt de svenska och danska förslagen kan en handelsresande lika litet som en agent utan bemyndigande av huvudmannen sluta för denne bindande avtal, och gäller detta lika väl resande, vilka äro anställda i huvudmannens tjänst (fasta resande), som andra (provisionsresande). I fråga om provisionsresande står det norska förslaget på samma ståndpunkt. Däremot gäller enligt detta förslag, att fasta handelsresande i denna sin egenskap kunna sluta försäljningsavtal, som binda huvudmannen. Frågan om de fasta handelsresandenas behörighet i detta avseende har i Norge varit livligt debatterad, och om densamma har där mellan grossister och detaljister förts en strid, som slutat med seger för detaljisterna, vilka alltid hävdade, att fasta resande utan vidare binda sina hus genom försäljningar. Rättsuppfattningen härutinnan skall nu i Norge vara så fast, att den norska kommittén funnit sig icke kunna frångå denna ståndpunkt.

I Sverige ligger frågan annorlunda. Om också någon oklarhet är inom handelsvärlden rådande rörande fast resandes behörighet att sluta bindande avtal, torde dock den uppfattningen vara förhärskande, att han icke i denna sin egenskap äger sådan behörighet. Rättsuppfattningen i Danmark går i samma riktning. Då man från svensk och dansk sida icke velat acceptera det norska förslagets ståndpunkt i detta avseende, har detta emellertid icke allenast berott på hänsyn till nu rådande rättsuppfattning, utan härför har talat även ett annat viktigt skäl. Såsom ovan redan framhållits, måste det för köparna vara av största vikt att hava klarhet, huruvida den resande, med vilken de förhandlat angående köp, slutit ett för huset bindande avtal eller allenast upptagit en order, som huset har frihet att antaga eller förkasta. Detta behov av klarhet kan enligt de svenska och danska kommitterades mening icke tillgodoses genom en lagstiftning, som bygger på skillnaden mellan fasta resande och provisionsresande. Denna skillnad är beroende av om den resande är anställd i den firmas tjänst, för vilken han reser, eller icke, men

detta är en omständighet, varom köparna icke kunna hava någon säker kunskap. Dessa hava i allmänhet icke tillfälle att taga kännedom om de villkor, under vilka den resande arbetar för sin huvudman, och även om sådant tillfälle erbjudes dem, besitta de ej alltid nödiga förutsättningar för att kunna bedöma, om den resande står i tjänsteförhållande till huvudmannen eller icke. En resande, som år efter år reser för samma hus, framstår för de kunder, vilka han regelmässigt besöker, lika mycket eller lika litet såsom husets fasta representant, vare sig han är anställd i husets tjänst eller är sin egen. För kunderna måste det givetvis vara mera betryggande, om den resandes behörighet att sluta för huset bindande avtal kan bedömas efter något yttre för dem tillgängligt kriterium, och man har trots sig hava funnit ett sådant i den omständigheten, att den resande av huset är försedd med s. k. slutsejdsblanketter.

Då handelsresande upptaga order eller sluta avtal, pläga de i allmänhet notera dessa i en s. k. orderbok, innehållande tryckta blanketter till orderkopior eller slutsedlar, vari försäljnings- och betalningsvillkor äro angivna. Å dessa antecknar handelsresanden kundens namn, de rekviderade varorna och dessas pris; vanligen användes härvid blåpapper, så att varje sålunda ifyllt blankett kommer att föreligga i tre exemplar, av vilka ett överlämnas till kunden, ett insändes till säljaren och det tredje behålles av den resande.

Understundom innehålla blanketterna ej heller säljarens namn, utan ifylles detta av den resande; särskilt är detta brukligt, då order upptagas av provisionsresande, som resa för flera hus. Sådana blanketter kunna uppenbarligen icke anses innefatta något bemyndigande för den resande att sluta avtal för en viss firmas räkning, utan måste hans behörighet därtill på annat sätt ådagaläggas. När däremot den resande av den firma, för vilken han reser, blivit försedd med blanketter, som äro utfärdade i firmans namn eller eljest innehålla detta, bör han enligt kommitténs mening under vissa förhållanden anses därigenom legitimerad att sluta för firman bindande avtal.

Härvid måste emellertid skillnad göras mellan orderkopior och egentliga slutsedlar. Det är icke kommittén obekant, att dessa båda slag av papper icke alltid noggrant särskiljas och att papper, som enligt sitt innehåll äro slutsedlar, understundom betecknas såsom orderkopior och tvärtom. Om ordning och reda skall kunna vinnas i dessa förhållanden, måste emellertid en bestämd skillnad göras mellan papper av ena och andra slaget. Vartdera slaget har sin särskilda uppgift att fylla vid den omsättning, som förmedlas av handelsresande. Orderkopior böra användas, då den resande endast har att upptaga order, som det står säljaren fritt att antaga eller förkasta, och bruket av slutsedlar bör reserveras för sådana fall, då den resande skall sluta för säljaren bindande avtal. Till slutsedlar böra följaktligen hänföras sådana papper, som innehålla orden »sålt till» eller eljest äro så avfattade, att de för kunderna framstå såsom avsedda att tjäna till bevis om fast avslutade försäljningar, såsom orderkopior däremot betraktas papper, som endast angiva, att köparen »rekviderar» eller »beordrar» vissa varor, eller annorledes tydligen utmärka, att säljaren har prövningsrätt i fråga om orderns antagande eller förkastande. Är blanketten oklart avfattad, bör detta gå ut över säljaren; avgörande är icke vad denne haft för avsikt med densamma, utan huruvida dess innehåll objektivt bedömt är sådant, att den må antagas vara avsedd att tjäna till bevis om en avslutad försäljning eller icke.

På nu anförda skäl grundar sig den bestämmelse, som upptagits i andra stycket av förevarande paragraf. Av densamma torde bliva en följd, att en säljare, som icke vill betro sin resande att sluta avtal, endast kommer att

förse honom med orderkopior men att den säljare, i vars intresse det ligger, att definitiva köpeavtal slutas av den resande, utrustar honom med verkliga slutsedelsblanketter. Gör han detta, anses han därigenom hava bemyndigat den resande att sluta för honom bindande avtal på de försäljnings- och betalningsvillkor, som i blanketten angivas, och ett avtal, som den resande ingår genom att ifylla en sådan blankett, blir lika bindande för huvudmannen, som om denne hade uttryckligen befullmäktigat den resande att sluta avtal. Att den ifyllda blanketten överlämnas till köparen, utgör icke något villkor för dennes materiella rätt på grund av avtalet men är naturligtvis av vikt ur bevisningssynpunkt.

Förslagets bestämmelser angående betydelsen av att avtal ingåtts med användande av en i huvudmannens namn utfärdad slutsedelsblankett innefatta icke någon nyhet för svensk rätt utan överensstämmer med den uppfattning av dylika handlingar, som redan gjort sig i rättsskipningen gällande.

De danska och norska förslagen innehålla motsvarande bestämmelser. I det norska förslaget hava dessa emellertid inskränkts till att gälla provisionsresande, enär, såsom förut nämnts, enligt detta förslag s. k. fasta resande i denna sin egenskap — och således även om de icke begagna sig av slutsedelsblanketter — äro behöriga att för husets räkning sluta bindande försäljningsavtal.

Har en handelsresande, då han slutit försäljningsavtal i sin huvudmans namn, handlat utan bemyndigande eller överskridit givet bemyndigande, är köparen, om han i följd därav icke kan å avtalet grunda något anspråk mot huvudmannen, i regel berättigad till ersättning av den resande för all skada, som därigenom tillskyndas honom. Detta följer av allmänna rättsregler angående bristande fullmakt, och föreliggande lagförslag innehåller därför lika litet här som i 78 § någon bestämmelse i ämnet.

Vid 91 §, som upptager bestämmelser om handelsresandes rätt att upptaga betalning, anförde kommittén följande:

Vad förslaget innehåller angående handelsresandes behörighet att uppbära betalning för sålda varor överensstämmer i allo med motsvarande bestämmelser för handelsagenter. Ej heller i detta avseende göres i de svenska och danska förslagen någon skillnad mellan fasta handelsresande och provisionsresande. Det norska förslaget intager även härutinnan en annan ståndpunkt än de övriga. Enligt detsamma äro fasta handelsresande i denna sin egenskap behöriga att uppbära betalning, när de befinna sig å köparens ort. I fråga om anledningen till denna olikhet mellan det norska förslaget å ena sidan och de båda övriga å den andra samt skälen till att man från svensk och dansk sida funnit sig icke kunna acceptera det norska förslagets ståndpunkt hänvisas till det vid 88 § anförda.

Att ej heller fasta handelsresande äga utan huvudmannens bemyndigande uppbära betalning för sålda varor, överensstämmer med merkantil uppfattning såväl i Sverige som i Danmark. Framhållas må ock, att det stadgande, som den tyska handelslagen härom innehåller — nämligen att handelsresande anses bemyndigade att uppbära likvid för av dem verkställda försäljningar och att bevilja köpare anstånd med sådan likvid — enligt vad kommittén inhämtat, åtminstone inom den större handeln, måst vika för en fast utbildad kutym, enligt vilken de resande icke hava något att skaffa med likviden utan betalning skall av köparna insändas direkt till säljaren. Detta tillvägagångssätt synes ock såväl för säljare och köpare som för de resande vara det lämpligaste, åtminstone i länder, där kommunikationer och bankväsen nått större utveckling. Vill huvudmannen, att den re-

sande skall vid sina besök hos kunderna avfordra dem likvid, kan han ju förse honom med särskild inkassofullmakt.

Huruvida den resande allenast har att upptaga order eller äger sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal, är, enligt vad lydelsen av det föreslagna stadgandet giver vid handen, utan betydelse för frågan om hans rätt att uppbära betalning; ett bemyndigande att sluta avtal innefattar icke bemyndigande att uppbära likvid på grund av samma avtal.

Påföljden av underlåten reklamation mot betalning, som erlagts till den resande, är densamma som enligt 83 §, nämligen att huvudmannen icke äger göra gällande, att den resande var obehörig att uppbära betalningen. I det danska förslaget har man gått längre, i det man där vid sidan av nämnda påföljd uppställt en presumtion för att den resande även för framtiden är berättigad att uppbära likvid. Från svensk och norsk sida har man ansett, att en sådan bestämmelse skulle vara alltför sträng mot huvudmannen och att det bör överlämnas åt domstolarna att efter omständigheterna i det särskilda fallet bedöma, huruvida i huvudmannens underlåtenhet att protestera mot att betalning erlagts till den resande kan anses ligga ett bemyndigande för denne att även för framtiden mottaga betalning. Någon anledning att i detta avseende göra skillnad mellan handelsresande och agenter synes icke föreligga.

Det torde icke kunna bestridas att missförhållanden av den art motionärerna åsyfta i viss utsträckning föreligga. Utan tvivel förekomma ej sällan fall, då — såsom motionärerna exemplifierat — godtrogna och i affärsangelägenheter mindre väl förfarna personer vid köp av varor genom handelsagenter eller handelsresande åsamkats förluster genom att de erlagt betalning till säljarens ombud som emellertid, enligt vad sedermera visat sig, icke varit behörig mottaga betalning för huvudmannens räkning. Frågan huruvida man genom en lagändring skulle kunna förhindra dylika fall utan att i stället olägenheter i annat avseende uppstode, är därför värd att allvarligt övervägas.

Utskottet.

Enligt de nu gällande bestämmelserna i kommissionslagen äger handelsagent eller handelsresande icke utan huvudmannens bemyndigande uppbära betalning för sålda varor. Detta bemyndigande behöver dock ej hava givits uttryckligen utan kan framgå av omständigheterna, t. ex. av att ombudet flera gånger tidigare med huvudmannens vetskap mottagit betalning utan att huvudmannen framställt någon erinran däremot. Huruvida ett dylikt bemyndigande föreligger i det enskilda fallet blir en bevisfråga som får avgöras under hänsynstagande till samtliga föreliggande omständigheter. Ett undantag från huvudregeln gäller emellertid enligt lagen såtillvida, att om huvudmannen genom underrättelse från ombudet eller köparen fått kännedom om att ombudet uppburit betalning, huvudmannen är skyldig reklamera hos köparen utan oskäligt uppehåll vid äventyr att han eljest anses hava godkänt betalningen. En köpare kan alltså genom att meddela säljaren att betalning erlagts till ombudet gardera sig mot att frågan om betalningens giltighet hålles öppen under längre tid med risk att ombudet kan göra sig av med de mottagna medlen.

Motionärerna söka en lösning av de i motionerna berörda missförhållan-

dena däri, att i lagen skulle föreskrivas att handelsagent respektive handelsresande skulle vid försäljning till annan än köpman vara behörig att för huvudmannens räkning mottaga betalning under förutsättning att ombudet blivit av huvudmannen utrustat med s. k. slutsedelsblanketter.

Till en början må påpekas, att enligt 1 § kommissionslagen de i lagen givna stadgandena skola lända till efterrättelse så vitt ej annat följer av avtal eller handelsbruk eller annan sedvänja. Undantag gäller allenast i fråga om vissa bestämmelser rörande s. k. självinträde av kommissionär. I övrigt äro således lagens bestämmelser dispositiva och kunna följaktligen sättas ur kraft genom en klausul t. ex. i en slutsedel. I det av motionärerna angivna fallet innehöllo de tryckta ordersedlarna bland annat bestämmelse, att betalning skulle erläggas direkt till säljarefirman. Det förefaller därför som om det av motionärerna framlagda förslaget icke skulle avhjälpa just det fall som motionärerna tagit såsom utgångspunkt för sin framställning. Det kunde då ifrågasättas att en bestämmelse sådan som den i motionerna föreslagna skulle göras tvingande, så att förbehåll om andra villkor skulle vara ogiltigt. En dylik anordning måste dock väcka allvarliga betänkligheter: den skulle innebära, att även om en säljare klart och tydligt utsatte å sina slutsedelsblanketter att ombudet icke ägde mottaga betalning och köparen vore fullt medveten om denna klausul, köparen ändock skulle kunna med laga verkan erlagga betalning till ombudet.

Motionärerna torde hava hämtat sitt förslag från bestämmelserna i 88 § kommissionslagen, som handlar om handelsresandes rätt att sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal. Analogien är emellertid icke fullständig. Att överlämnande av slutsedelsblanketter enligt 88 § skall medföra presumtion för att handelsresanden erhållit bemyndigande av huvudmannen att sluta försäljningsavtal, sammanhänger med att slutsedelsblanketterna just på grund av sin avfattning få anses vara avsedda att, sedan de ifyllts, tjäna till bevis om att avtal slutits. Det kan däremot ej med samma fog sägas, att överlämnandet av slutsedelsblanketter till en handelsagent eller handelsresande som regel syftar till att giva honom behörighet att upptaga betalning för huvudmannens räkning. Det kan ej heller sägas föreligga särskilda skäl ur saklig synpunkt att sammankoppla utrustandet med slutsedelsblanketter med behörighet att mottaga betalning. Ej sällan kan förekomma, att en handelsresande är väl skickad att sluta försäljningsavtal för huvudmannens räkning men ej bör betros med ansvaret att omhänderhava penningar för dennes räkning. Lagens förbud för handelsresande att utan särskilt bemyndigande mottaga betalning kan för övrigt i viss mån sägas vara ett skydd för handelsresanden själv, då man härigenom förhinder att han utsättes för frestelser att olovligen förfoga över huvudmannens medel. Den av motionärerna föreslagna lagändringen kan därför ej beräknas komma att leda till någon minskning av förskingringsbrott från handelsagenters och handelsresandes sida.

Med hänsyn till det ovan anförda har utskottet — ehuru utskottet livligt behjärtar det syfte som ligger till grund för motionerna — dock icke kunnat

ansluta sig till den av motionärerna ifrågasatta lagändringen. Av vad utskottet anfört torde också framgå vilka avsevärda svårigheter av såväl praktisk som lagteknisk art skulle möta för en ändring av bestämmelserna i kommissionslagen på denna punkt. Med hänsyn till att denna lag tillkommit efter nordiskt samarbete synes någon mera genomgripande ändring i lagen icke böra vidtagas utan föregående gemensam beredning med övriga nordiska länder med likartad lagstiftning. Utskottet har därför icke heller ansett sig böra föreslå någon framställning till Kungl. Maj:t med begäran om igångsättande av utredning i frågan.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motioner, I: 44 och II: 75, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 april 1942.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Karl Johan Olsson**, *Theodor Magnusson, Caap, Ahlqvist* och *Albert Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Hedlund* i Östersund, *Ryberg**, *Björling, Berg**, *Larsson* i Hede*, *Landgren* och *Andersson* i Mölndal samt fröken *Öberg*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.